

No6(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 360 sahifa,
12-iyun, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Maktab o'quvchilarining musiqiy tafakkurini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	10
<i>Abilov Muslim Normuxammadovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati.....	14
<i>Bolqiyev Axmad</i>	
Jamiyat muhitida radikalizmning oldini olishga qaratilgan uzluksiz profilaktika tizimini yaratish	17
<i>Axmedova Iroda Shaxitbekovna</i>	
Inklyuziv ta'lim va gospiatal pedagogikani rivojlantirishda pedagogning tashkilotchilik madaniyati: nazariy va amaliy aspektlar	22
<i>Djabborov Ma'sud Bahriddinovich, Arolova Zarina Lochin qizi</i>	
Developing Sociolinguistic Competence in Intensive Teaching of Foreign Languages to Adults	28
<i>G. R. Tolibova</i>	
Языковая выразительность и художественный мир сказки "Муха-Цокотуха"	31
<i>Garifullina Alsu Robert qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda nasriy asarlarni o'qitish	35
<i>Ibodullayeva Madina Muzaffar qizi</i>	
Nutq kamchiligiga ega bo'lgan bolalarda nutq faoliyatining yuzaga kelish xususiyatlari	38
<i>Ibroximova Fotimaxon Qobiljon qizi</i>	
Rezervga bo'shatilgan harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiyasining nazariy-metodologik tahlili (CTP dasturi misolida).....	42
<i>Ikmatullayev G'ayrat Zokirovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining o'quv motivatsiyasini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish yo'llari	47
<i>Islamova Fotima Shamsiddinovna, Ismoilova Mohinur Faxriddin qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	52
<i>Mamanazar Djumayev</i>	
Turli vazn toifalaridagi dzyudochilarning texnik-taktik tayyorgarligini takomillashtirish	61
<i>I. B. Matmuratova</i>	
Maktabgacha ta'limda xalqaro monitoring va baholash dasturlarining o'rni	65
<i>Mutalova Dilnoza Abdurashidovna</i>	
Raqamli texnologiyalar orqali o'quvchilarning intellektuallik koeffitsientini rivojlantirish va zamonaviy ko'nikmalarini shakllantirish	69
<i>Normamatova Sevinch Asror qizi</i>	
Ona tilidan o'quvchilarning pragmatik kompetensiyasining rivojlanganlik darajasini aniqlash mezonlari.....	73
<i>Oloqova O'g'iljon Mamanazarovna</i>	
Oliy ta'limda adaptiv raqamli ta'lim texnologiyalari asosida o'quv jarayoni samaradorligini oshirish modeli ...	77
<i>Quchqarova Dilnovoz Shaymaxammat qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini autentik videomateriallar asosida rivojlantirish metodikasi	81
<i>Qurbonova Shalola Ilhomiddinovna</i>	
Jadid ma'rifatparvarlari pedagogik merosini tadqiq etishning zamonaviy ijtimoiy-pedagogik ahamiyati	84
<i>Raxmatova Dilbar Anvar qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining funksional savodxonligini xalqaro baholash dasturlari asosida rivojlantirish	88
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Development of Students' Artistic Taste and Aesthetic Education as a Pedagogical Problem.....	91
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
O'smirlarda huquqiy madaniyatni shakllantirishda ma'naviy-ma'rifiy faoliyatning pedagogik imkoniyatlari...	95
<i>Umarov Qobiljon</i>	

Ta'lim va tarbiya tizimida falsafiy yondashuvning pedagogik asoslari	98
Umurov Sharif Rajabovich	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida so'z turkumlariga oid mashg'ulotlar ustida ishlash	102
Voxidova Muqaddas Rasuljon qizi	
Методические основы развития критического мышления обучающихся при изучении информационных технологий в условиях использования искусственного интеллекта	106
Панжиева Назокат Нормаматовна	
Динамика морфологической системы современного русского языка в условиях цифровизации	111
Тураева Дилфуза Даминовна	
Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim samaradorligiga ta'siri	116
Abdug'aniyeva Saodat Shuhrat qizi	
Blended Learning Pedagogy in University EFL Writing Courses: Effects on Linguistic Accuracy and Learner Autonomy	120
Inomidinova Dildorxon Ikramovna	
O'smirlik davrida psixologik rivojlanishning muhim jihatlari va uning determinantlari.....	125
M. S. Usmonova	
The Relationship Between Grammar Knowledge and Writing Proficiency in EFL Learners	130
Tahirova Shaxribonu	
Особенности интерпретации юридических терминов в медиатекстах.....	139
Хамидова Нигора Тулкуновна	
Sportchilarning ijtimoiy moslashuvda murabbiy shaxsining roli	142
Akbarova Maloxatoyimposhsha Saidto'ra qizi	
Raqamli asrda yoshlarning media savodxonligi: ingliz tili og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda vlog yuritishning o'rni.....	146
Akramova Yulduz Farxadovna, To'rayeva Maftuna Ravshanovna	
Naqshbandiya ta'limotida psixospiritual paradigmalarining mohiyati	151
Ashurova Gulru	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarining hamkorlikdagi o'quv faoliyatini monitoring qilish mexanizmlari.....	154
Bekmuratov Qadirbergen Quwanishbaevich	
Oliy ta'lim muassasasi talabalarining kasbiy-ijodiy qobiliyatlarini takomillashtirish.....	158
Hotamov Lochinbek Uktam o'g'li	
Improving Speaking Skills Through Authentic Videos Abstract	162
Imamaliyeva Gulnoza Ulug'bekovna	
Bo'lajak o'qituvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi (pedagogik ritorika fani misolida).....	168
Ismoilov Muhammadkarim Miraxmat o'g'li	
Boshlang'ich ta'limda kommunikativ universal o'quv faoliyatlarini rivojlantirishning texnologik asoslari (2-sinf rus tili darslari misolida)	170
Jabborova Muslima Toxirovna	
Pedagogik amaliyot jarayonida talabalarining kasbiy kompetensiyasini shakllantirishning innovatsion mexanizmlari	175
Karimova Barno Ergashevna	
Raqamli ta'lim muhitida milliy o'quv dasturini amaliyotga joriy etishning asosiy tamoyillari	178
Mamanazar Djumayev	
Raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etishning pedagogik-didaktik asoslari	187
Maxmudova Gulchiroy G'anisherovna	
Regbi mashg'ulotlari jarayonida talabalarining tezkor-kuch sifatlarini rivojlantirishning differensial metodikasi	191
Nematov Bahodirbek Baxtiyor o'g'li	
Oila muhitida siblinglararo munosabatlarda psixologik manipulyatsiyaning namoyon bo'lish xususiyatlari...	195
Nishanova Zulfizar Yashin qizi	

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini tayyorlashning hozirgi holati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalari va tpack yondashuvi asosida pedagogik shart-sharoitlarni takomillashtirish	199
Nozimabonu Tojiboyeva	
Agressiv xulqning ijtimoiy-psixologik determinantlari.....	204
O'ktamova Shohida Odilbek qizi	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanishning pedagogik afzalliklari va xavflari.....	209
Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	
Kichik tadbirkorlik subyektlarining hudud eksport salohiyatini oshirishga ta'sirining ekonometrik-statistik tadqiqi	214
Boymatova Dildora Olim qizi, Toshaliyeva Saodat Toxirovna	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga tovush yo'nalishini aniqlashtirish metodikasi.....	218
Haydarov Islomjon Hatamjon o'g'li	
Bolalar folklori asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	222
Jo'raboyeva Mushtariy Jamoldin qizi	
O'zbekistonda maktab ta'limida o'quvchilarning kasbiy salohiyatini aniqlashda sun'iy intellektdan foydalanish	228
Karimova Sarvinoz Hojiqurbonovna	
Aqli zaif bolalarning so'zlashuv nutqiga qo'yiladigan talablar	233
N. S. Mirbabayeva	
Oliy ta'lim muassasasida ta'lim va tarbiya berish metodlari	237
Kamalov Rustam Azizovich	
Bo'lajak logopedlarni tayyorlashda pedagogik mahoratini rivojlantirish xususiyatlari.....	241
Shamsiyeva Sevara Yusupovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani rivojlantirishda loyihaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	244
Tangirqulov Elmurod Aliyarovich	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanish	248
Toshtemirova Sarvinoz Obidovna	
Shaxsning ijtimoiy-psixologik yo'naltirilganligi guruhviy jipslikni belgilovchi individual omil sifatida	251
Turayev Nurmuhammad Alibek Fozil o'g'li	
Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalar og'zaki va yozma nutqini rivojlantirish (aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar misolida).....	254
G'ofurova Umida O'tkirbek qizi	
The Role of Artificial Intelligence in Creating Interactive Methods in English.....	258
Urozboyeva Mavluda Shukurlo qizi	
Bo'lajak muhandislarda ekologik madaniyatni rivojlantirishning ilmiy-pedagogik asoslari	262
Xalikova Xurshida Abdullayevna	
Suv ekotizimlarida turlar sonining kamayishini eDNA metabarkoding orqali aniqlash va uning oziq-ovqat xavfsizligidagi ahamiyati.....	267
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Izzatilloeva Umida Kamolovna	
Asalarilar sonining kamayishi va global ekologik xavf	272
Xalilova Nigora Ixtiyorovna, Sayfulloyeva Dilnura Samandarovna	
Enhancing A2 Learners' English Speaking Skills Through Short Stories With Structured Question-and-Answer Activities.....	276
Xudoyberdiyeva G. Sh.	
Кризис интеллигента и поиск смысла жизни в русской и мировой прозе XX Века: сравнительный анализ романов "Обломов" (И. Гончаров) и "Великий гатсби" (Ф. С. Фицджеральд) ..	280
Аманова А. А., Саттарова М.	
Понятие профессиональной ориентации и ее педагогическая сущность	285
Каримова Наргиза Абдугафуровна	
Talabalarning sun'iy intellektli ta'limiy vositalarni loyihalash kompetentligini shakllantirishning pedagogik shartlari	289
Toxirov Feruz Jamoliddinovich	

Maktab ta'lim tizimida STEAM yondashuvini joriy etishda loyiha boshqaruvining roli va samaradorligi	293
<i>Avalboyeva Mavluda Abdumalikovna</i>	
Raqamli texnologiyalar vositasida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning innovatsion mexanizmlari	300
<i>Xodjayeva Matlyuba Rustamovna</i>	
Biologiya darslarida interaktiv metodlar orqali o'quvchilarning tanqidiy va kreativ fikrlashini rivojlantirish	304
<i>Hayitov Abdurasul Eshdavatovich, Anvarjonova Odinaxon Xayrullo qizi, Rahimova Fazilat Akrom qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	309
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish	312
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Метод параллельного переноса при делении угла с недоступной вершиной	315
<i>Эсонов Мунавваржон Мукимжонович</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida geometrik masalalarni yechish	318
<i>Sobirova Dinora Umidjon qizi</i>	
O'zbekistonda raqamli jamiyat sharoitida internetdan foydalanish savodxonligini oshirish muammolari va yechimlari	323
<i>Boboqulova Dildora Xolmamat qizi</i>	
Saida Sherahmad qizi hayoti va faoliyatida jadid ayollar ta'limiy qarashlarining namoyon bo'lishi	326
<i>Ergashova Mehriniso Husniddin qizi</i>	
Formation of Environmental Protection and "Green" Economy Concepts among School-Age Youth	329
<i>Kholmominova Oygul Jumayevna</i>	
Boshlang'ich sinf darslarining samaradorligini oshiruvchi interfaol metodlar va ularning ahamiyati	333
<i>Mavlonova Mohlaroyim Nurmat qizi</i>	
Bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish	338
<i>Raximova Muniraxon Iloxomovna</i>	
XX asrning boshlarida Buxoroda jadidchilik harakati asoschilarining ta'lim-tarbiyaga qo'shgan hissasi	342
<i>Safarova Gulzoda Ismoilovna</i>	
O'smirlarda agressiv holatlar va deviant xulq-atvorning psixologik xususiyatlari	346
<i>Shaymardanova Nargiza Maxmanaxarovna</i>	
Yengil atletika mashg'ulotlarida sportchilarning musobaqaoldi psixologik tayyorgarligini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari	349
<i>Yigitaliyev Abubakir Farxodjon o'g'li</i>	
Shaxs rivojlanishida motivlarning ahamiyati: psixologik tahlil	354
<i>Sh. Mirabdullayeva</i>	

BO'LAJAK SURDOPEDAGOGLARNING REFLEKSIV KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH

Raximova Muniraxon Ilxomovna

Qo'qon davlat universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini o'rganish, refleksiv kompetensiyaning tarkibini aniqlash va uni shakllantirish yo'llarini ishlab chiqish. Refleksiv ko'nikmalar surdopedagogning kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tizimli rivojlantirish ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi yoritilgan.

Kalit so'zlar: refleksiv ko'nikmalar, surdopedagogika, kasbiy tayyorgarlik, o'z-o'zini tahlil qilish, pedagogik refleksiya, maxsus ta'lim, kar bolalar.

Abstract: To study the theoretical and methodological foundations of developing reflective skills in future surdopedagogues (teachers of the deaf), identify the components of reflective competence, and develop ways to form it. Reflective skills are an essential component of surdopedagogue's professional competence. Their systematic development should be implemented at all stages of the educational process.

Key words: reflective skills, surdopedagogy, professional training, self-analysis, pedagogical reflection, special education, deaf children.

Аннотация: Изучить теоретико-методологические основы развития рефлексивных умений будущих сурдопедагогов, определить состав рефлексивной компетенции и разработать пути ее формирования. Рефлексивные умения являются важной составной частью профессиональной компетенции сурдопедагога. Их системное развитие должно осуществляться на всех этапах образовательного процесса.

Ключевые слова: рефлексивные умения, сурдопедагогика, профессиональная подготовка, самоанализ, педагогическая рефлексия, специальное образование, глухие дети.

KIRISH

Zamonaviy maxsus ta'lim tizimida surdopedagoglar - kar va eshitish qobiliyati past bolalarga ta'lim beradigan mutaxassislar - o'ziga xos murakkab va mas'uliyatli vazifalarni bajaradilar. Eshitish nuqsoni bo'lgan bolalarning rivojlanishi, ta'limi va ijtimoiy moslashuvi ko'p jihatdan surdopedagogning kasbiy mahorati va shaxsiy fazilatlariga bog'liq.

So'nggi o'n yilliklar davomida maxsus pedagogika sohasida refleksiv yondashuv tobora ko'proq ahamiyat kasb etmoqda. Refleksiya - pedagogning o'z faoliyatini tanqidiy tahlil qilish, o'z xatti-harakatlarini anglash va baholash qobiliyati - professional o'sishning muhim sharti hisoblanadi. Surdopedagoglar uchun refleksiv ko'nikmalar ayniqsa muhim, chunki ular har bir bolaning individual xususiyatlarini, ehtiyojlarini va imkoniyatlarini chuqur tushunishni talab qiladigan murakkab vaziyatlarda ishlaydilar.

Bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy-metodologik asoslarini o'rganish, refleksiv kompetensiyaning tarkibini aniqlash va uni shakllantirish yo'llarini ishlab chiqish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Refleksiya tushunchasi pedagogika va psixologiyada uzoq vaqtdan beri o'rganilmoqda. John Dewey (1933) refleksiyani har qanday e'tiqod yoki bilim shaklini va unga olib keluvchi asoslarni faol, izchil va ehtiyotkorona ko'rib chiqish deb ta'riflagan. Donald Schön (1983) esa refleksiya-faoliyatda (reflection-in-action) va faoliyat haqida refleksiya (reflection-on-action) tushunchalarini kiritgan. Rossiyalik olim G.P. Shchedrovitskiy (1995) refleksiyani faoliyat, fikrlash va muloqotni tahlil qilish mexanizmi sifatida ko'rib chiqadi.

Surdopedagogika kontekstida refleksiv ko'nikmalarning o'ziga xos xususiyatlari mavjud:

- kar va eshitish qobiliyati past bolalar bilan ishlash murakkabligi - kommunikativ to'siqlar, imo-ishora tili, maxsus metodikalar
- har bir bolaning individual taraqqiyot yo'lini belgilash zaruriyati
- doimiy metodlarni moslashtirib borish va yangi yondashuvlarni qidirish
- ota-onalar va boshqa mutaxassislar bilan yaqin hamkorlik
- emotsional yuklamaning yuqori bo'lishi va kasbiy yonib ketish xavfi

Tadqiqotning dolzarbligi quyidagi omillar bilan belgilanadi:

- inklyuziv ta'limning rivojlanishi va surdopedagoglarga qo'yiladigan talablarning oshishi
- refleksiv kompetensiya zamonaviy pedagog tayyorlashning muhim komponenti sifatida e'tirof etilishi
- surdopedagoglarni tayyorlash dasturlarida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish yo'nalishlarining yetarli ishlab chiqilmaganligi
- amaliyotda tajribali mentorlar va refleksiv amaliyot tizimining yetishmasligi

Ushbu tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo'lib, refleksiya va surdopedagogik ta'lim bo'yicha ilmiy adabiyotlarni chuqur o'rganishga asoslangan.

Refleksiya nazariyasiga oid ilmiy qarashlar tahlil qilindi. Xususan, John Dewey (1933) tomonidan ilgari surilgan refleksiv fikrlash nazariyasi o'rganilib, unda fikrlash jarayoni muammoni anglash va hal etishga yo'naltirilgan izchil tafakkur jarayoni sifatida talqin etilishi asos qilib olindi. Donald Schön (1983, 1987)ning "refleksiv amaliyotchi" konsepsiyasi kasbiy faoliyat jarayonida mutaxassisning o'z tajribasini tahlil qilishi va qayta ko'rib chiqishi muhim mexanizm ekanligini ko'rsatadi. G.P. Shchedrovitskiy (1995) refleksiyani faoliyatning tarkibiy qismi va uni qayta tashkil etuvchi mexanizm sifatida asoslab bergan. A.V. Karpov (2003) esa refleksiyani shaxsning psixologik xususiyati sifatida talqin qilib, uni aniqlash va baholash metodikasini ishlab chiqqan.

Ikkinchidan, pedagogik refleksiya masalasiga oid ilmiy tadqiqotlar o'rganildi. S.S. Kashapov pedagogik fikrlashning refleksiv tuzilishini yoritib, o'qituvchining kasbiy faoliyatida tahlil va o'z-o'zini baholash jarayonlarining ahamiyatini ko'rsatgan. B.Z. Vulfov pedagogik refleksiyaning o'ziga xos xususiyatlarini ochib berib, uning ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy jihatdan asoslagan. I.A. Zimnyaya pedagogik kompetensiyalar tizimida refleksiyani muhim tarkibiy qism sifatida e'tirof etib, uni o'qituvchining kasbiy rivojlanish omili sifatida baholagan.

Uchinchidan, surdopedagogika yo'nalishidagi ilmiy manbalar tahlil qilindi. L.S. Vygotskiy kar bolalarning rivojlanish qonuniyatlarini yoritib, nuqsonning ijtimoiy tabiati hamda kompensator imkoniyatlar haqidagi g'oyalarni ilgari surgan. R.M. Boskis kar va eshitish qobiliyati past bolalar tasnifini ishlab chiqib, ularni differensial yondashuv asosida o'qitish zarurligini asoslab bergan. E.G. Rechitskaya surdopedagoglarning kasbiy tayyorgarligi masalalarini tadqiq etib, ularda refleksiv ko'nikmalarni shakllantirish muhimligini ta'kidlagan. T.S. Zyykova esa kar bolalarni o'qitish metodikasini ishlab chiqib, ta'lim jarayonini tashkil etishning samarali usullarini ko'rsatgan.

Shu tariqa, nazariy tahlil metodi tadqiqot muammosining ilmiy-nazariy asoslarini aniqlash, asosiy tushunchalarning mazmunini yoritish hamda keyingi bosqichdagi amaliy tadqiqot ishlarini belgilashga xizmat qildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Turli mamlakatlarning (Rossiya, AQSh, Yevropa davlatlari) surdopedagoglarni tayyorlash tajribasi taq-qoslandi. Quyidagi jihatlar o'rganildi:

- ta'lim dasturlari tarkibida refleksiv komponentning o'rni
- refleksiv amaliyotlarni tashkil etish shakllari
- mentorlik va supervised practice tizimi
- refleksiv ko'nikmalarni baholash mezonlari

Surdopedagoglarni tayyorlash bo'yicha professor-o'qituvchilar va amaliyotchi mutaxassislarning tajribasi umumlashtirildi. Quyidagi manbalardan foydalanildi:

- pedagogik konferensiyalarda e'lon qilingan maqolalar
- maxsus maktablarda ishlayotgan tajribali surdopedagoglarning refleksiyalari

- aspirantlar va magistrantlarning tadqiqot ishlari
- professional hamjamiyatlar va onlayn forumlar materiallari

TAHLIL VA NATIJALAR

Olingan nazariy va empirik ma'lumotlar asosida bo'lajak surdopedagoglarning refleksiv ko'nikmalarini rivojlantirish modeli ishlab chiqildi. Bu model quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- refleksiv kompetensiyaning tarkibiy qismlari
- rivojlanish bosqichlari
- ta'lim shakllari va usullari
- baholash mezonlari va ko'rsatkichlari

Ushbu komponent o'z pedagogik faoliyatini tizimli tahlil qilish ko'nikmalarini qamrab oladi:

- dars yoki mashg'ulotni rejalashtirish jarayonini tahlil qilish
- qo'llanilgan metodlar va usullarning samaradorligini baholash
- bolalar bilan o'zaro ta'sirni tahlil qilish
- muvaffaqiyatlar va xatolarning sabablarini aniqlash
- pedagogik qarorlar qabul qilish jarayonini ko'rib chiqish
- bolalarning individual ehtiyojlariga javob berishni baholash

Tajribali mutaxassis yoki supervayzorning rahbarligida refleksiv amaliyot:

- muntazam refleksiv suhbatlar o'tkazish
- tashqi nuqtai nazardan konstruktiv fikr olish
- yanada chuqurroq refleksiyaga yo'naltiruvchi savollar olish
- professional qo'llab-quvvatlash va yo'l-yo'riq olish

O'z kasbiy taraqqiyotini hujjatlashtirish va tahlil qilish:

- dars ishlanmalari va ularning refleksiv tahlillari
- bolalar ishlarining namunalari va ularning tahlili
- o'z kasbiy o'sishining refleksiv xulosalari
- muvaffaqiyatlar va qiyinchiliklar tahlili

Tajribali surdopedagog bilan o'zaro ta'sir:

- mentoring amaliy faoliyatini kuzatish
- birgalikda refleksiv muhokamalar o'tkazish
- professional sirlari va yashirin bilimlarni o'rganish
- xavfsiz muhitda tajriba to'plash

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, refleksiv ko'nikmalar bo'lajak surdopedagoglarning kasbiy tayyorgarligining muhim komponenti hisoblanadi. Olingan natijalar bir necha muhim xulosalar chiqarishga imkon beradi.

Kar va eshitish qobiliyati past bolalar bilan ishlash maxsus refleksiv yondashuvni talab qiladi. L.S. Vygotskiy (1983) ta'kidlaganidek, har qanday defekt bolaning rivojlanishida ikkilamchi og'ishlar keltirib chiqaradi. Surdopedagog nafaqat birlamchi buzilish (eshitish nuqsoni) bilan, balki uning barcha oqibatlari – nutq rivojlanishining kechikishi, kognitiv jarayonlarning o'ziga xosliklari, emotsional-iroda sohasidagi xususiyatlar bilan ham ishlashi kerak.

Refleksiya surdopedagogga quyidagi imkoniyatlarni beradi:

- har bir bolaning individual rivojlanish traektoriyasini tushunish

- imo-ishora tili va og'zaki nutq o'rtasidagi muvozanatni topish
- surdotexnikalardan samarali foydalanish yo'llarini topish
- oila va maktab o'rtasida samarali aloqa o'rnatish
- bolaning ijtimoiy moslashuviga ko'maklashish strategiyalarini ishlab chiqish

Yakun qilib aytganda, refleksiv ko'nikmalar surdopedagogning kasbiy kompetensiyasining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ularni tizimli rivojlantirish kar va eshitish qobiliyati past bolalarga ko'rsatiladigan maxsus ta'lim xizmatlarining sifatini sezilarli darajada oshirishi mumkin. Refleksiv yondashuv bo'lajak mutaxassislarni doimiy kasbiy o'sish, o'z faoliyatini tanqidiy baholash va innovatsion yechimlar topishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Выготский Л. С. Кар ва соқов болалар психологияси. - М.: Педагогика, 1983
2. Щедровицкий Г. П. Рефлексия в деятельности. - Вопросы методологии, 1995, № 3-4.
3. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. - Психологический журнал, 2003, № 5.
4. Боскис Р. М. Глухие и слабослышащие дети. - М.: Советский спорт, 2004.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. - Высшее образование сегодня, 2003, № 5.
6. Кашапов С. С. Психология педагогического мышления. - СПб.: Алетейя, 2000.
7. Зыкова Т. С. Методика обучения глухих детей. - М.: Просвещение, 2002.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.